

ФАУНА ПЕЩЕРЫ ИМЕНИ К. ЛАМБРЕХТА

Д. Яноши

(Резюме)

Как видно из перечисления фауны, находящегося в венгерском тексте статьи, в плейстоценной глине пещеры была найдена группа животных, значительно отличающаяся от находок, поступивших до сих пор из пластов вюрмского времени. Прежде всего обращает на себя внимание наличие медведя древнего вида, приведенного под названием *Ursus* sp. Он небольшого роста, кости его конечностей напоминают бурого медведя, но зубы отличаются как от зубов бурого, так и от зубов пещерного вида медведя. Кроме того, наличие дикобраза, барса, фосильного осла и хомья весьма крупного роста, свидетельствует о древнем возрасте найденной фауны. На это указывает также и небольшое количество костей пещерного медведя, встречающегося в большом количестве в пещерных находках вюрмского периода. Подобное значение имеет и наличие ежа, многочисленных козуль, свиньи и барсука, сони-полчка, слепыша, лесной мыши и рыжей полевки, змеевых позвонков и преобладание

глухарей среди птиц, так как эти виды никогда не встречаются в отечественных фаунах вюрмского происхождения и указывают на господство умеренного климата. Элементы фауны, представляющие собой обычные виды холодного или степного климата, играют подчиненную роль по сравнению с вышеназванными лесными элементами. Таким образом, низший пласт пещеры имени К. Ламбрехта может быть датирован промежутком времени, истекшим между пополнением провала в Шютте и отложением мустьерских слоев пещеры Шубалюк, т. е. он старше Вюрма I. Наибольшее сходство с обследованной фауной показывает Шубалюк, что — имея в виду анологичный характер этой пещеры — вполне понятно. Эти две фауны имеют много общих элементов (см. наличие барса, осла, тушканчика, слепыша, лесной мыши и т. п.), но резко отличаются друг от друга наличием дикобраза и медведя древнего вида.

ELŐZETES JELENTÉS A VARBÓI LAMBRECHT KÁLMÁN BARLANG 1952-ES FELTÁRÁSÁBÓL SZÁRMAZÓ FASZENÉK ANTHRAKOTOMIAI VIZSGÁLATÁNAK EREDMÉNYEIRŐL

A Lambrecht Kálmán barlangból a feltárás folyamán nagy mennyiségben kerültek elő faszénmaradványok is. E faszénket a barlang feltárójától, Vértés Lászlótól számozott vizsgálati minták formájában kaptuk. A számozás sorrendje nem egyezik meg a mélységi elhelyezkedés sorrendjével, mert valószínűleg a gyűjtés menetét követte. Ezt azért hangsúlyozzuk, mert a feldolgozás során a jelzéseket vettük át, és az egyes anyagok rétegtani hovatartozását csak a szövettani meghatározások után egyeztetettük. A szövettani eredmények szempontjából nagyon fontos az, hogy a diagnosztikai munkát semmi egyéb tényező ne befolyásolja.

A kapott anyag 16 számozott fiolában volt rendezve, melyeknek jelzése a következő: L. K. 52/1, L. K. 52/2, ..., L. K. 52/16. Mindegyik fiolában számos apró, körülbelül 0,5 cm nagyságú széndarab volt. Általában mindegyik fiolából két darab szén került mikrotechnikai feldolgozásra. A mikrotechnikai feldolgozást az általunk követett beágyazási és sorozat metszési módszerrel végeztük. A meghatározások eredménye a következő:

- L. K. 52/1 : *Larix* sp., *Carpinus* cf. *betulus*.
- L. K. 52/2 : *Quercus* sp.
- L. K. 52/3 : *Quercus* sp.
- L. K. 52/4 : *Celtis australis*, *Quercus* cf. *pubescens*.
- L. K. 52/5 : *Larix* sp.
- L. K. 52/6 : *Picea* cf. *excelsa*.
- L. K. 52/7 : *Larix* sp.
- L. K. 52/8 : *Larix* sp., *Fraxinus* cf. *excelsior*.
- L. K. 52/9 : *Carpinus* cf. *betulus*, *Larix* sp.
- L. K. 52/10 : *Larix* sp.
- L. K. 52/11 : *Celtis australis*.
- L. K. 52/12 : *Fraxinus* cf. *excelsior*.
- L. K. 52/13 : *Pinus silvestris* csoport.
- L. K. 52/14 : *Larix* sp., *Picea* cf. *excelsa*.
- L. K. 52/15 : *Larix* sp.
- L. K. 52/16 : *Pinus* sp.

A barlangból tehát a következő fafajok kerültek elő:

1. <i>Larix</i> sp.	5. <i>Carpinus</i> cf. <i>betulus</i>
2. <i>Picea</i> cf. <i>excelsa</i>	6. <i>Celtis australis</i>
3. <i>Pinus silvestris</i> csoport	7. <i>Quercus</i> sp. és <i>Q.</i> cf. <i>pubescens</i> .
4. <i>Fraxinus</i> cf. <i>excelsior</i>	

Az eredmények hisztológiai indokolása

1. *Larix* sp. Az L. K. 52/1 I., L. K. 52/5 I–II., L. K. 52/7 I–II., L. K. 52/9 II., L. K. 52/10, L. K. 52/14 I. és L. K. 52/15 számú anyagokban a következő sajátságokat figyeltük meg:

Egységesen jellemző rájuk az élesen elkülönülő korai és késői pászta, melyekben hosszanti gyantajáratok találhatók. Néha az egysoros bélsugarakban is fut haránt gyantajarat, ilyenkor azok többsorossá válnak. A tracheidák *radiális* falában a kerek, udvaros gödörkék legtöbbször párosával állanak. A bélsugár parenchyma és a hossztracheida kereszteződési mezejében általában 4–6 gödörke található.

2. *Picea* cf. *excelsa*. Az L. K. 52/6 és az L. K. 52/14 II. anyagok megfigyelt jellemző sajátságai a következők:

Hasonló a *Larix* szerkezetéhez, csak a korai és késői pászta nem különül el élesen és a korai hossztracheidák *radiális* falában az udvaros gödörkék főleg csak egy sorban találhatók. A hossztracheida és a bélsugár parenchymasejt kereszteződési mezejében általában két gödörke van.

3. *Pinus silvestris* csoport. Az L. K. 52/13 I–II. és L. K. 52/16 számú anyagok sajátságai. Hosszgyantajáratok itt is előfordulnak, a hossztracheidák *radiális* falában a vermesgödörkék egysorosok. A bélsugárban gyakori a haránt-gyantajarat, azonkívül számos haránttracheida. A bélsugár együttható 1-nél kisebb és 0,7 körül mozog, emiatt a *Pinus nigra* nem jöhet számításba. A haránttracheidák fala csaposan, ill. lemezesen vastagodott. A bélsugárparenchymasejt és hossztracheida kereszteződési mezejében egyetlen nagy gödörke van.

4. *Fraxinus* cf. *excelsior*. Ide az L. K. 52/8 II. és az L. K. 52/12 számú anyagok tartoznak, melyeknek megfigyelt sajátságai a következők: A korai pásztában tágüregű, 1–2 tangenciális sorban lévő edények likacsgyűrűt alkotnak. A késői pásztát a főleg farostokból álló alapállomány tölti ki, melyben elszórva főleg magányos, szűküregű, egy sor paratracheális parenchymával körülvett edények találhatók. A paratracheális parenchyma orsóalakú sejtekből áll, melyek több négyzet alakú kis sejtre tagolódtak. A bélsugarak 2–3 sorosak.

5. *Carpinus* cf. *betulus*. Az L. K. 52/1 II. és az L. K. 52/9 I. számú anyagok megfigyelt jellemző tulajdonságai:

Szörtlikacsú fa, gyengén likacsgyűrűs tendenciával. Gyakoriak az ikerlikacsok. 1–2 soros egyszerű és azonkívül halmozott bélsugarak fordulnak elő. Az edények

spirálisan és vermesen vastagodottak, egyszerű perforációjuk.

6. *Celtis australis*. Ide az L. K. 52/4 I. és az L. K. 52/11 I–II. számú anyagok tartoznak. Megfigyelt jellemző tulajdonságaik:

Likacsgyűrűs fa. A likacsgyűrűt a többiekénél csak kissé tágabb üregű, egy sorban levő tracheák alkotják; a késői pásztában ferde, olykor a likacsgyűrűből kiinduló sorokban vagy rövid tangenciális sorokban vagy 2–4 tagú pórussugarakban vagy kisebb pórussorokba találhatók az olykor para- vagy metatracheális parenchymával övezett tracheák vagy tracheasorok. A bélsugarak 4–6–7 sorosak, határozott heterogén jelleggel: a bélsugárorsó belsejében levő parenchymasejtek alacsonyak, radiális irányban erősen megnyúltak, míg az orsó szélén és sarkain levők magasabbak, négyzet- vagy téglalapalakúak.

7. *Quercus sp.* és *Qu. cf. pubescens*. Ide az L. K. 52/2, L. K. 52/3 és L. K. 52/4 II. számú anyagok tartoznak.

Jellemző a likacsgyűrűs szerkezet, igen széles bélsugarakkal. A *Quercus cf. pubescens*-nél a széles bélsugarak kissé tagoltak.

E meghatározásokat még pontosabb ellenőrzésnek fogjuk alávetni.

Ha a rétegek szerinti tagolódás szempontjából rendezzük az anyagot, akkor alulról felfelé fokozatosan mondható átmenetet találunk, mely alul a *Celtis australis*-sal és *Quercus cf. pubescens*-sel kezdődik. Felfelé haladva folytatódik a *Carpinus betulus*-sal együtt talált *Larix*-szal, majd a *Pinus silvestris* csoport után ismét a *Larix* a *Fraxinus cf. excelsior*-al, végül főként *Larix*-okból álló flóra található, szórványos *Quercus*-sal.

A legelső — különben faunisztikailag és makroszkóposan elkülöníthetetlen — réteg a *Celtis australis*-sal és *Quercus cf. pubescens*-sal az északi Bükkben, s különösen az északi lejtőn, a mainál határozottan melegebb klímára utal. Efelett átmenetinek nevezhető flóra jelzi a klimatikus átmenetet egy, a mainál hidegebb éghajlatú időszakba, melynek faszenei szubarktikus vagy alhavasi klímát jeleznek. A régészeti és üledékvizsgálatok az alsó réteget premoustierinek, a felette levőket moustieri korúaknak határozzák meg. A faszénvizsgálatok is megerősítik tehát a mástermészetű vizsgálatokból vont klimatológiai megállapításokat, melyek szerint a premoustieri itt melegebb, a moustieri réteg hidegebb időszakban képződött.

Mivel a moustieri kultúra a riss-würm interglaciális vége felé kezdődött és a würm I. stadiálisig tartott, feltehetjük, hogy az ezt megelőző varbói premoustieri a R/W interglaciális második szakaszában, a moustieri rétegek pedig az átmeneti időszakban és a würm I. eljegesedési szakasz alatt rakódtak le.

A fajok mélységi elhelyezkedése a következő:

Minta szám	Méter vagy jelzés	F e n y ő k	Lombos fák	Réteg
16.	1,9–2,3	<i>Pinus sp.</i>		barna
14.	2,3	<i>Larix sp.</i> , <i>Picea cf. excelsa</i>		
2.	2,0–2,5		<i>Quercus sp.</i>	
6.	2,1–2,4	<i>Picea cf. excelsa</i>		
3.	2,1–2,8	<i>Larix sp.</i>	<i>Quercus sp.</i>	vörös-sötétbarna
5.	2,3–2,7	<i>Larix sp.</i>		
7.	2,3–2,7	<i>Larix sp.</i>		
10.	2,3–2,7	<i>Larix sp.</i>		
15.	2,3–2,7	<i>Larix sp.</i>		sötétvörös-fekete
8.	2,5	<i>Larix sp. +</i>	<i>Fraxinus cf. excelsior</i>	
12.	nem <i>hystrix</i> ²	<i>Larix sp. +</i>	<i>Fraxinus cf. excelsior</i>	
1.	nem <i>hystrix</i> ¹	<i>Larix sp. +</i>	<i>Carpinus cf. betulus</i>	
13.	2,6–2,8	<i>Pinus silvestris</i> csoport		
9.	2,8–3,1	<i>Larix sp. +</i>	<i>Carpinus cf. betulus</i>	
4.	3,1 alatt		<i>Celtis austr. + Qu. cf. pub.</i>	
11.	3,1 alatt		<i>Celtis austr.</i>	

Sárkány Sándor és Stieber József

¹ Az 1. minta mélységjelzés nélküli de az ásatási napló szerint a »hystrix« réteg felett, kb. 2,80 m mélyen gyűjtötték.

² A mintát »nem hystrix« jelzéssel látták el. Az ásatási napló szerint a barlang elejéről kisebb mélységből, de a hystrix réteg felett gyűjtötték.

ДРЕВЕСНЫЙ УГОЛЬ ИЗ ПЕЩЕРЫ ИМЕНИ К. ЛАМБРЕХТА

III. Шаркань—И. Штибер

(Резюме)

Анализ кусков плейстоценного древесного угля, найденного в пещере имени К. Ламбрехта, привел к констатированию следующих видов деревьев: *Celtis australis*, *Fraxinus excelsior*, *Quercus cf. pubescens*, *Quercus sp.*, *Carp. betulus*, *Pinus sp.*, *Larix sp.* Относительно вертикального распределения видов было установлено, что в нижнем темно-красном и черновато-буrom пласте находились остатки рода *Celtis* совместно с *Quercus cf. pubescens* и *Fraxinus*. Следуя снизу вверх, угли

лиственных деревьев все больше и больше смешивались с остатками пород *Pinus* и *Larix*. В верхнем желтом слое были найдены почти исключительно угли хвойных.

Судя по результатам анализа, нижние пласты пещеры отложились в интерглюциальном периоде, охарактеризованном наличием *Celtis*, а пласты, находящиеся над ними, свидетельствуют уже о постепенном охлаждении климата.